

УВОД

Една от основните цели на Европейския Съюз (ЕС) е да насърчава икономическото, социално и териториално сближаване. С оглед тяхното постигане, ЕС се стреми да постигне солидарност към по-слабо развитите страни и региони, да намали значителните икономически, социални и териториални различия, които все още съществуват между европейските региони, да увеличи конкурентоспособността, икономическия растеж, работните места и качеството на живот. Във връзка с формирането и управлението на кохезионната политика на ЕС и структурните фондове, на база принципа на партньорство, се разработва и Концепцията за многостепенно управление. Концепцията и теоретичния подход на многостепенно управление са широко разпространени и на Европейската комисия се налага да ги използва, за да обясни как би трябвало да бъде разработена и приложена политиката на сближаване в държавите-членки. През 1986 г. на регионалната политика на ЕС е дадена формална правна основа чрез Единния европейски акт. 1988г. е един от най-важните етапи в развитието на регионалната политика на ЕС. Чрез реформата в политиката, Структурните фондове са интегрирани в една обща политика на сближаване, въвеждайки ключовите принципи на :

- ✓ Фокусиране върху най-бедните и изостаналите региони
- ✓ Многогодишно програмиране
- ✓ Стратегическа ориентация на инвестициите
- ✓ Участие на регионалните и местните партньори

С подписването на Договора от Маастрихт през 1993 г. се засилва значението на икономическото и социалното сближаване чрез създаване на Кохезионния фонд, което води и до увеличаване значението на Европейските структурни фондове.¹

Целта на настоящия казус е да представим на кратко анализ и оценка на управлението на Европейските структурни фондове, и в частност системите за наблюдение и оценка на изпълнението им, в рамките на една от сравнително новите страни-членки на ЕС, Полша, която се присъединява към Съюза през 2004г. съвместно с Унгария, Чехия, Литва, Естония, Кипър, Латвия, Малта, Словакия и Словения. Ще разгледаме състоянието и проблемите при управлението на структурните фондове на

¹ European Union cohesion policy is anchored in Treaty articles 158 and 159.

ЕС и ще се опитаме да изготвим оценка на това управление на територията на Полша за периода 2007-2013г.

1. Кратък исторически преглед

Полша променя облика си изключително динамично след присъединяването ѝ към ЕС през 2004 г. Затова имат принос не само средствата от структурните фондове в рамките на европейската кохезионна политика, но и преките инвестиции. По данни на Конференцията на ООН за търговия и развитие (UNCTAD) в периода 2006-2011 г. преките вложения в страната са в размер на 94,4 млрд. долара и което е по-важно, голяма част от тях създават много нови работни места.

Според показателите на ООН Полша попада в групата на високо развитите страни. Тя е на 39-то място от 186 държави според индекса за човешкото развитие на световната организация. При изчислението му се взимат под внимание, както продължителността на живота, средно време за образование на 25-годишните и очаквана продължителност на обучението на децата в предучилищна възраст, така и БВП на глава от населението след измерване на паритета на покупателната способност.

По данни на Евростат през 2012 г. Полша заема пето място сред държавите в Европейския съюз по икономически растеж. През 2000 г. БВП на глава от населението в Полша е 48% от средната стойност за ЕС, а през 2011 г. достига 64%. През предходните години икономиката на страната също се откроява с покачването на БВП с 3,9% през 2010 г., което я поставя на трето място в Европа. Постигането на 4,5% растеж през 2011 г. осигурява на Полша четвърто място в ЕС по степен на развитие. Така дистанцията между Полша и останалите членки на съюза намалява.²

❖ Полша и общоевропейските инфраструктурни проекти

Когато се присъединява към ЕС, Полша не разполага с много добра пътна мрежа. Може да се каже, че това е и една от съществените пречки за развитието на държавата като цяло. Благодарение на членството в Съюза, страната получава достъп

² Growing Regions, Growing Europe, Fourth Report on Economic and Social Cohesion, European Commission, 2007

до финансиране, което използва за модернизиране на транспортната инфраструктура, като към момента Полша е може би една от най-големите строителни площадки в Европа. Още след присъединяването си Полша се класира сред първите измежду присъединилите се към ЕС страни и сега получава най-много евро пари от Брюксел, имайки уникалния шанс да бележи огромен цивилизационен, икономически и обществен скок. Това, както заявява полският посланик Лешек Хенсел в свое интервю, е възможно благодарение на усилията както на бенефициентите и на държавната и местната администрация в Полша.

Страната се е превърнала в лидер в използването на евро пари не само в региона, но и в цяла Европа. Важно е да отбележим, че именно тези пари помогнаха на Полша да се пребори с кризата, в момент когато други европейски членки не удържаха на натиска. Умението да инвестира добре европейските средства е и един от решаващите аргументи за признаването на Полша на рекордна финансова помощ за периода 2014-2020 г., когато се очаква страната да получи почти 73 млрд. евро за инфраструктурни инвестиции по кохезионната политика.

Сред ефектите на използването на европейските фондове за периода 2007-2013г., са почти 10,5 хил. км нови или модернизирани пътища, включително 1302 км. магистрала, 1,5 хил. модернизирани железопътни линии. Открити са и 286 хил. нови работни места и се осигурява предучилищно образование за 130 хил. деца между 3 и 5 години. Благодарение на тези пари са оборудвани или изградени също така и почти 500 научни центъра и над 1,5 хил. лаборатории.

2. Кохезионна политика на ЕС в Полша за периода 2007-2013

Когато Полша се присъединява към ЕС на 1 май 2004 г. всички полски региони са под прага от 75% от средния за ЕС на брутния вътрешен продукт (БВП) на глава от населението. През 2004 г. Полша получава €435 милиона от ЕС под формата на структурно финансиране, докато през 2007 г. тази цифра е повече от €3.1 милиарда. Смята се, че посредством подкрепата от фондовете на ЕС, ръстът на БВП през 2007 г. се е увеличил с 0,6-0,9 процентни пункта. Коефициентът на заетост (лица на възраст 15-64 години) също се е увеличил от средно 51% през 2003 г. на 57% през 2007 година. През 2004-07 година в Полша са реализирани близо 85 000 проекта на обща стойност € 22,500 милиарда. Приоритет се дава на инвестициите основно в инфраструктурата-